

8e JAARGANG

NUMMER 4

APRIL 1972

DAAD EN GEDACHTE

orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

DAAD EN GEDACHTE

BIJ ELKE BIJZONDERE HANDELING GAAT
HET DENKEN AAN HET DOEN VOORAF.
BIJ HET HANDELEN VAN KLASSEN OF
MASSA'S ELIJKT DE BETEKENIS VAN
HET HANDELEN PAS ACHTERAF. HIER
GAAT DE DAAD VOORAF AAN HET BE-
GRIP, AAN DE GEDACHTE.

argen gewijf aan de problemen
van de kollektieve arbeidzaamheid

DAAD EN GEDACHTE

Orgaan gewijd aan de problemen
van de zelfstandige arbeidersstrijd

GEEN VASTE ABONNEMENTSPRIJS

De uitgave zal worden bekostigd uit VRIJWILLIGE bijdragen

Red. en adm.: Corn. Outshoornstraat 1', Amsterdam - W

Postgire 307695

D E Z . G . B E D R I J F S C O N T A C T M A N :
E E N V O O R D E E L V O O R W I E ?

SINDS ENKELE JAREN hebben de vakbonden - voorop de onlangs in de Industriebond NVV opgegane ANMB - 'n nieuwe figuur in de bedrijven ingevoerd: de zogenaamde bedrijfscontactman. In de Haagse Post van 1 maart j.l. konden het een en ander over hem lezen in een reportage van Martin Schouten, getiteld: "De eerste stappen naar democratie in de bedrijven". Aan 't woord komen onder andere twee vertegenwoordigers van de Industriebond NVV bij de Stork Apparaatenfabriek in Amsterdam.

Hoewel de personeelsleden die "bedrijfscontactman" zijn, vaak zélf willen opkomen voor hun collega's, moeten zij in de praktijk altijd voor de bond opkomen zowel bij de arbeiders als bij de directies. Dat blijkt o.a. uit het slot van het interview met de heren A. Tammer, secretaris van de ondernemingsraad, en H. Volkers, bedrijfscontactman van het NVV bij Stork. Wij laten het fragment volgen:

Volkers: Je moet ook niet bang zijn om tegen je leden te zeggen, als het nodig is: ja, maar zó gebeurt het niet. Het is nog niet zo gek lang geleden, dat we schouder aan schouder in de kantine stonden om 'n voortijdige staking die niet door ons ontketend was, de kóp in te drukken. Dat zit er gewoon in. Jij bent dus op dat moment de baas in het bedrijf en je moet dus zorgen dat het verloopt zoals jij het je voorgesteld had.

Tammer: Maar aan de andere kant kun je ook meemaken, dat je als protest tegen een bepaalde beslissing zegt: jongens, nou gaan we er een uurtje tegenaan. En dan loopt het bedrijf leeg. En dan praat je niet over een staking, want als ondernemingsraadslid kun je moeilijk over 'n staking praten.

Volkers: Over een verlengde adempauze.

Tammer: En dan gaat het keurig netjes. Na een uur is iedereen weer weg.

Volkers: Je moet zoveel zeggenschap hebben over je leden, en ook

over de niet-leden hoor, dat als je zegt: nu gaan we weer beginnen, dat dan die kantine leeg is. Want dat is voor zo'n directeur natuurlijk beestachtig lelijk. Dan is er een knaap, die kan niet alleen uitmaken wanneer er gestaakt wordt, maar hij kan ook zeggen wanneer er weer gewerkt wordt. Dat is een teken, dat je vat op het bedrijf hebt.

Jan Pot, NVV-bestuurder, die is komen binnënlopen: Volkers is officieel natuurlijk geen erkend man, maar toen er moeilijkheden waren wisten ze hem wel te vinden. Want toen ging het er om: wie kan nog tegen de mensen spreken? Zelf konden ze dat niet meer. Toen moest meneer in de ring, die kon de massa wel aan. Op dat moment erkenden ze hem omdat ze hem konden gebruiken.

Volkers: Nou, als je zo'n vent in je bedrijf hebt, erken hem dan maar. Je hebt er meer voordelen dan nadelen van.

Ook bij de werf Gusto in Schiedam drukten NVV-voormannen onlangs een "voortijdige" staking de kop in. Toen Arie Groenevelt op 15 januari in Utrecht de metaalarbeiders "op de barricaden" riep, namen veel arbeiders dit te letterlijk op. Bij Gusto stroomden de volgende maandag honderden arbeiders naar de kantine. Districtsbestuurder W.F. Thijssen repte zich naar de werf om zijn kaderleden duidelijk te maken, dat dit niet de bedoeling was en het lukte hem de actie te beëindigen.

De arbeiders mogen alleen staken wanneer het NVV dat wil en onder leiding van het NVV. Onthullend is in dit opzicht de reportage van de Haagse Post van 9 februari j.l. over de "voorbereiding" van de later door de Amsterdamse rechtbank-president mr. Stheeman verboden metaalstaking. Daarin lezen we:

".....Die actiecomité's moeten worden gekozen op vergaderingen van NVV-leden in die bedrijven. Er dient op te worden toegezien, dat mannen worden gekozen op wie men kan bouwen. Daarom moeten de ledenvergaderingen worden 'voorgekookt'. Is dit manipulatie? Groenevelt: Dat woord valt niet zo lekker bij mij. Ik noem het: verstandig handelen. Doe je 't anders, kies je je mannen die verantwoordelijkheid moeten dragen niet zorgvuldig uit, dan leg je een strop om je eigen nek."

De reportage gaat verder over een voorbereidende bijeenkomst van NVV-kaderleden bij de NDSM in Amsterdam:

"Bedrijfscontactman Gerrit Kamp (56) leidt de bijeenkomst. Simon Salomons, de districtsbestuurder die als 'adviseur' optreedt, zegt: Jullie moeten in het actiecomité. Hij instrueert Kemp bij het opstellen van de agenda voor de ledenvergadering, die in Krasnapolsky wordt gehouden en waarop het actiecomité moet worden gekozen. Kemp zal Salomons, die het eisenpakket moet toelichten, inleiden. Hij zal er ook voor zorgen, dat er betrouwbare leden in het stembureau komen. De leden moeten zich met een meerderheid van 75% voor actie uitspreken. Salomons: Als het 74% is, kun je altijd nog een kleine rekenfout maken."

Uit dit alles blijkt wel, dat het bedrijvenwerk van het NVV weinig te maken heeft met een instituut als dat van de shopstewards in Groot-Brittannië. De shopstewards kunnen - al gebeurt dat dan ook niet altijd - worden afgezet als ze de belangen van de arbeiders niet goed behartigen en zij worden door alle arbeiders van een afdeling gekozen. De bedrijfscontactmannen daarentegen worden door de districtshoofden van de bonden benoemd, evenals de leden van de bedrijfscontactcommissie. Het districtshoofd heeft voorts de bevoegdheid om belang-

stellende leden van de bond tot de vergadering van de bedrijfskadergroep toe te laten en dus ook eventueel niet toe te laten. Daarbij gebruikt het NVV voor zijn bedrijvenwerk veelal de bijdragen, die het van de werkgevers voor de vakbeweging ontvangt.

Ook al geschieden de benoemingen van de bedrijfscontactmannen dan in overleg met de leden, het blijkt wel, dat zij in de eerste plaats de bondsman in het bedrijf en daarna pas de bedrijfsman in de bond zijn, ofschoon zij volgens een brochure van de voormalige ANMB over het bedrijvenwerk beide taken hebben te vervullen.

Niettegenstaande dit alles saboteren nog talloze ondernemers het bedrijvenwerk uit angst voor "Joegoslavische toestanden". Martin Schouten zegt daarover in zijn reportage in de Haagse Post: "Maar breng dat die werkgever maar eens aan zijn verstand, dat die democratie niet alleen een mooi stuk vrijetijdsbesteding is, maar dat zij ook de meest efficiënte en rationele organisatievorm is voor een bedrijf!"

Vooruitstrevende en moderne ondernemers echter zijn warme voorstanders van werkoverleg, ondernemingsraden, bedrijvenwerk en andere "Joegoslavische toestanden". Toen in januari 1970 in de Amsterdamse RAI een congres werd gehouden over het "arbeiderszelfbestuur" in Joegoslavië, was de zaal vooral gevuld met managers. Zeven topmensen van Philips en de heer Stikker, de directeur van de AKZO vernamen er onder meer van hun Joegoslavische collega's, dat nergens zo'n hoog dividend aan buitenlandse investeerders wordt uitgekeerd als juist in Joegoslavië.

Dit soort ondernemers zal het ongetwijfeld eens zijn met de woorden van NVV-bedrijfscontactman van de Stork-Apparatenfabriek: "Als je zo'n vent in je bedrijf hebt, erken hem dan maar. Je hebt er meer voordelen dan nadelen van.

Over Volkers bewering, dat een knaap die vat op de mensen heeft "beestachtig lelijk" is voor een directie zullen deze ondernemers echter wel in hun vuistje lachen. Beestachtig lelijk? Zo'n man, die "voortijdige stakingen" buiten het NVV om weet te beëindigen? Kom nou, dat is juist "beestachtig mooi" voor hen!

=====

S T E M M E N   O V E R   H E T   M E T A A L C O N F L I C T .

HET JONGSTE conflict in de metaal heeft heel wat pennen in beweging gebracht, zowel tijdens de actie als daarna. Voor zover dat aanleiding heeft gegeven tot beschouwingen - en voor zover wij die onder de ogen hebben gekregen vanzelfsprekend - hebben wij kunnen constateren, dat in de meeste daarvan een totaal andere zienswijze wordt ontwikkeld dan de onze. Van 'n geheel ander standpunt getuigen ook sommige pamfletten, die gedurende de strijd door organisaties van zeer uiteenlopend karakter bij de bedrijven zijn verspreid. Aan enkele daarvan willen wij hier aandacht besteden.

Allereerst een uitspraak, die we aantreffen in een betrekkelijk kort commentaar van Gerard van den Boomen in 't weekblad "De Nieuwe Linie" van 23 februari. Hij schrijft, dat Groenevelt - de voorzitter van de Industriebond NVV - met zijn hard doordouwen als overwinnaar uit de strijd is gekomen. Het is een opvatting, die gedeeld wordt door P.E. de Hen, die op 4 maart in "Vrij Nederland" schreef, dat de staking in de Rotterdamse en Amsterdamse metaalindustrie is afgelopen als

een overwinning op punten voor de Industriebond NVV. In zijn stuk geeft De Hen de mening weer van de katholieke vakbondsbestuurder H. Bode, die ook al de staking een materieel succes voor de Industriebond NVV heeft genoemd.

Ons oordeel staat daar lijnrecht tegenover. Wij hebben Arie Groenevelt niet hard zien doordouwen - integendeel: wij hebben hem zien aarzelen, treuzelen en traineren, totdat rechter Stheeman het voor hem verlossende woord sprak - en wij beschouwen hem en zijn Industriebond NVV ook niet als de overwinnaars. Voor zover er van overwinnaars sprake is, zijn dat de metaalbewerkeren, die de uitspraak in kort geding aan hun laars gelapt hebben, die gestaakt hebben op het moment, dat de bond, zo hij het gewild mocht hebben, het niet meer kón! Niet aan Arie Groenevelt of de Industriebond NVV is het te danken, dat er een betere c.a.o. uit de bus is gekomen dan aanvankelijk door de twee confessionele bonden werd geaccepteerd, maar aan de arbeiders, de christelijke- of katholieke- evengoed als de zogenaamde moderne. Zonder hun optreden, zonder hun machtsvertoon, zouden - menen wij - de ondernemers niet zijn afgeweken van datgene wat zij aanvankelijk als hun maximale concessie presenteerden. Zonder de spontane actie der arbeiders zouden de patroons naar onze stellige overtuiging het been wel stijf hebben gehouden. En wie hier tegenover zou willen stellen, dat de actie der arbeiders een regelrecht gevolg is van het in de aanvang "stoere" beleid van Groenevelt c.s. aan wie dan toch maar de verdienste zou toekomen de arbeiders "op de barricade" te roepen, die zet de werkelijkheid precies op zijn kop. De arbeiders zijn niet in strijd gegaan omdat Groenevelt ze op de barricade riep, maar Groenevelt was genoodzaakt ze op de barricade te roepen, doordat hun strijdwil hem daartoe dwong. Als men ons vraagt hoe wij dat zo durven te beweren, dan antwoorden wij, dat het een feit is, dat weliswaar door het officiële orgaan van de Industriebond NVV uiteraard niet van de daken werd geschreeuwd, maar dat, tussen de regels door, in dat orgaan duidelijk viel te lezen.

Van die noodzaak voor Arie Groenevelt c.s. om (ditmaal) een (quasi) radicale houding aan te nemen, waarover door de zojuist genoemde commentaarschrijvers met geen woord wordt gerept, is wél iets terug te vinden in een - gestencild - extra-nummer van "Revolte", het blad van de (trotskistische) "Revolutionair Communistische Jeugd". Dat "iets" echter is in onze ogen onvoldoende.

Het vrijwel geheel aan de metaalstaking gewijde nummer bevat ook een beschouwing onder de titel "De vakbeweging en de klassenstrijd", waarin onder meer het volgende staat te lezen:

"De vakbondsleidingen bevinden zich in een dilemma. Aan de ene kant worden ze onder druk gezet door de opleving van de arbeidersstrijd die we sinds de Rotterdamse havenstaking zien (en waarvan de metaalstakingen een nieuw teken zijn). Aan de andere kant blijken de ondernemers een hernieuwde integratie van de vakbeweging te wensen, maar dan een volledige, waarbij de vakbeweging elke bewegingsvrijheid verliest. Verdere economische expansie vereist namelijk een dociele vakbeweging; de toenemende internationale concurrentie wijst er op dat deze noodzaak steeds dringender wordt. Deze twee zaken stellen de vakbondsleiders voor een onoplosbaar probleem. Stellen zij zich strijdbaar op, dan komen ze in scherp conflict met de ondernemers en zelfs meer en meer met het kapitalisme zelf. Integreren ze zich, dan verliezen ze elke greep op hun basis, verliezen ze hun functie en worden tot 'n eenvoudig aanhangsel van de burgerlijke staat."

Wat wij in de aangehaalde passage voor juist houden is eigenlijk alleen maar het inzicht dat de vakbonden zich in een dilemma bevinden en voor een onoplos-

baar probleem staan. De wijze echter waarop dit dilemma wordt geschilderd, de manier waarop het probleem gesteld wordt, houden wij voor ónjuist!

Waarover wij met "Revolte" of met H.P., die het bewuste artikeltje ondertekent, allereerst van mening verschillen - en alle andere verschillen komen daaruit voort, geloven wij - is dit, dat er van een "opleving van de arbeidersstrijd sinds de Rotterdamse havenstakingen" en van een wens tot een h e r n i e u w - d e integratie sprake zou zijn.

Hoe men de zienswijze van "Revolte" moet verstaan blijkt uit 'n andere passage van het stukje, waar geconstateerd wordt dat

"na een periode van 'sociale rust' van 1947-65, waarin alleen een land als Zwitserland minder stakingen kende dan Nederland, er omstreeks het begin van de jaren 60 een zekere verandering optrad, waarin het NVV wat lossere kwam te staan van zijn directe inschakeling in het staatsapparaat."

Wij zien geen o p l e v i n g van de klassenstrijd, omdat de r u s t ontbroken heeft waartoe die opleving dan in tegenstelling zou moeten staan en wij zien geen h e r n i e u w d e integratie, omdat wij geen periode zien, waarin de vakbeweging zich ook maar enigermate van de burgerlijke maatschappij zou hebben losgemaakt. De desbetreffende schildering van H.P. klopt om twee redenen niet met de werkelijkheid. Nederland was in de aangeduide periode geen oase van sociale vrede, maar kende meer stakingen dan ooit tevoren. Evenmin is er in de jaren '60 een verandering in de positie van de vakbeweging ingetreden. Wat wel eens als de symptomen daarvan beschouwd wordt - onder andere bijvoorbeeld de schijnradicale taal van een man als Mertens in zijn beroemde redevoeringen te Sneek en te Eindhoven - is niet meer dan een schijn, waarop wij aanstonds nader terugkomen, omdat hij ten nauwste samenhangt met en een direct gevolg is van het "dilemma" waarom het ons hier te doen is.

Voordien moeten wij er op wijzen, dat de vakbeweging, als instituut dat zich belast met de verkoop van de arbeidskracht tegen de marktprijs van het ogenblik en als zodanig het middel de kapitalistische loonwet te verwerklijken 1), als een speciaal geschapen machinerie voor vreedzame onderhandelingen, van n a t u r e altijd al in de kapitalistische samenleving geïntegreerd was. Wat zich als een v e r d e r e integratie v o o r d o e t is niets anders dan een onvermijdelijke aanpassing aan wijzigingen binnen de kapitalistische structuur, die aan de wezenlijke positie van de vakbeweging niets verandert,

Het dilemma waarvoor zich de vakbeweging gesteld ziet is derhalve n i e t: integratie dan wel géén (of minder) integratie, maar de vraag hoe zij in de zich ontwikkelende kapitalistische maatschappij en bij de taken die haar daarin toevallen, de vakbonds- m y t h e in stand kan houden, die zij behoeft om als geïntegreerde organisatie haar f u n c t i e - dat wil zeggen het vreedzaam onderhandelen omtrent de prijs van de arbeidskracht - naar behoren te kunnen vervullen.

Ziedaar meteen dan een tweede verschil met de karakteristiek, die in de ge-

---

1) Zeer scherp en duidelijk is dit karakter van de vakbeweging gedefinieerd door Rosa Luxemburg in haar brochure "Sociale hervorming of revolutie?" De bewuste uitspraken kan men vinden in haar "Gesammelte Werke", Band III, blz. 51, 52 en 53. Uit een miskennis van dit karakter vloeit het voort dat De Hen (V.N. van 4 maart 1972) de klacht uit, dat de vakbeweging aan immateriële eisen zo weinig gewicht hecht en iedere c.a.o. in de eerste plaats gepresenteerd wordt als een verovering van materiële voordelen.

citeerde passage uit "Revolte" van de vakbeweging wordt gegeven. Dáár toch heet het dat de vakbeweging haar functie als gevolg van de integratie v e r l i e s t. Onze karakteristiek daarentegen houdt in, dat haar functie die integratie juist veronderstelt. Een aanhangsel van de burgerlijke staat te zijn (of te worden) is niet in strijd met de functie van de vakbeweging, het is iets, dat uit die functie voortspruit naarmate het "vrije" kapitalisme van het liberale tijdperk plaats maakt voor het moderne kapitalisme van de tweede helft van de twintigste eeuw, een verandering, die zich natuurlijk al bezig is te voltrekken en zich ook aftekent, lant vóórdat de eerste jaren van die tweede helft zijn aangebroken.

Dat de ondernemers in dat moderne kapitalisme ("genoodzaakt door de toenevende internationale concurrentie", zegt "Revolte") een "volledige" integratie zouden wensen in die zin, dat de vakbeweging elke bewegingsvrijheid zou dienen te verliezen, is een sprookje van het trozistische orgaan. Wat de ondernemers wensen - het is nog niet eens zo lang geleden door een der grootste Nederlandse ondernemers duidelijk uitgesproken - is een s t e r k e vakbeweging, met een zo groot mogelijk aantal leden, die zij stevig in haar greep heeft. Juist die ondernemers weten net zo goed als de vakbewegingsleiders, dat een zo groot mogelijk aantal vakbondsleden slechts te verkrijgen en te behouden is, wanneer de vakbondsmythe zo krachtig mogelijk is stand wordt gehouden. En de vakbondsmythe k á n slechts in stand worden gehouden wanneer de vakbeweging voldoende bewegingsvrijheid geniet, wanneer zij in staat verkeert om - zoals de heer Hulsker van de NVV- vervoersbond het onlangs uitdrukte - "terwille van haar achterban een komedie op te voeren.

Geheel afgezien ervan, dat het ter bereiking van een gunstige positie op de markt voor de kapitalistische ondernemer niet om een verlaging der produktiekosten zonder meer gaat, maar om een verlaging van die kosten p e r p r o d u k t en derhalve in e e r s t e instantie minder de prijs van de arbeidskracht dan wel de produktiviteit van de arbeid in het geding is, staat de internationale concurrentie - zelfs wanneer zij groot is - die voor het functioneren van de vakbeweging noodzakelijke bewegingsvrijheid geenszins belemmerend in de weg. Gesteld dat zij tot een loondruk nopen zou, dan kan die loondruk altijd nog het beste gerealiseerd worden met de hulp van een vakbeweging, die voldoende bewegingsvrijheid heeft om zich s c h i j n b a a r uiterst radicaal op te stellen, met andere woorden zich juist allesbehalve dociel gedraagt.

Wat de ondernemer en met hem de burgerlijke maatschappij van de vakbeweging verwacht, dat is volstrekt niet dat zij onder de plak van het bedrijfsleven zit, maar dat zij, vakbeweging zijnde, zich ook als vakbeweging gedraagt, anders gezegd: haar functie uitoefent. Het is niet de zweep van de ondernemer, die de vakbeweging onder het kapitalistische juk houdt. Dat gehele beeld is vals! Het is de a r b e i d e r die onder het kapitalistische juk moet worden gebracht en vooral gehouden. De vakbeweging is daarmee belast. Dat is haar functie en daaruit vloeit haar karakter voort. Wie van haar eist, dat zij ophoudt een radicale komedie op te voeren om zich inplaats daarvan, niet geïntegreerd in deze samenleving, w e r k e l i j k een radicale positie te kiezen, die ziet over het hoofd, dat hij het onmogelijke van haar verlangt, namelijk: op te houden vakbeweging te wezen. Wie verwacht, dat de vakbeweging "wéér" - op welke wijze dan ook - strijdorgaan van de arbeidersklasse tegen het kapitalisme worden kan, die vergeet, dat de vakbeweging zich nimmer verzet heeft tegen het loonstelsel, doch altijd alleen maar tegen de gevolgen daarvan, dat zij nooit tegen het kapitalisme heeft gestreden, doch alleen maar tegen bepaalde kapitalisten: wél bijvoorbeeld tegen kapitalisten van het type van Feike de Boer van de Groninger zuivelfabriek "De Omme-landen", niet bijvoorbeeld tegen kapitalisten van het type van de fabrikant J.C.

van Marken van de Delftse gist- en spiritusfabriek; wel tegen een kapitalist van het soort van de Maastrichtse aardewerkfabrikant Regoût, niet tegen een van het soort van de Britse textielfabrikant Robert Owen. En wat de eis betreft van een controle der vakbeweging door de basis - die ook al weer als de terugkeer naar een zogenaamd "verloren paradijs" wordt voorgesteld - die houdt wederom een miskenning van het wezen der vakvereniging als orgaan van de burgerlijke samenleving in. Hij komt hierop neer, dat men verlangt, dat de schapen onder controle van de schapen zélf ter slachtbank worden geleid.

Wie, zoals "Revolte", voor een strijdbare vakbeweging ijvert en daarmee bedoelt, dat zij zich tegenover het kapitalisme op moet stellen, kan niet in één adem beweren dat de vakbondsleiders voor een "onoplosbaar probleem" gesteld zijn. Want een radicalisering van de vakbeweging zoals die waarvan "Revolte" droomt, zou er op neerkomen, dat er wél een oplossing voor het probleem bestaat. Deze, bij "Revolte" zichtbare tegenstrijdigheid spruit daaruit voort, dat het blad wel - en terecht - van een "onoplosbaar probleem" spreekt, maar in het geheel niet ziet, waarin die "onoplosbaarheid" van het probleem dan wel bestaat. Voor "Revolte" vloeit het praktische optreden van de vakbeweging n i e t voort uit de taak die zij in een op de loonarbeid berustende samenleving te vervullen heeft, maar uit het bestaan van de vakbewegingsbureaucratie,

"een laag van lieden die belang hebben bij het handhaven der bestaande orde, die een oppositionele houding feitelijk hebben laten varen, wier belangen en invloed gebaseerd zijn op hun positie als bemiddelaars tussen de arbeidersklasse en de bourgeoisie, die feitelijk de vakbonden beheren, meestal de beslissingen nemen voor en over de arbeiders en die zich in de eerste plaats door hun eigen groepsbelang laten leiden."

Uit deze schildering in het bewuste stukje in "Revolte" krijgt men de indruk dat de bureaucratie als een soort van "vreemd" lichaam, als een soort van parasiet, aan de vakbeweging kleeft en haar bederft. In werkelijkheid is het niet de bureaucratie, die haar stempel op de vakbeweging drukt, maar omgekeerd de vakbeweging, die haar stempel drukt op de bureaucratie.

Volgens de schrijver van 't stukje in "Revolte" bestaat de door hem beschreven (top)laag van bureaucraten "vooral door de integratie". Die bewering kan als juist worden onderschreven wanneer er mee zou worden bedoeld dat de integratie met de vakbeweging onafscheidelijk is verbonden en bijgevolg er al was éér de functionarissen die de beschreven toplaag vormen werden geboren. Tot deze, van nature geïntegreerde vakbeweging, voelden zij zich aangetrokken, door deze van nature geïntegreerde vakbeweging zijn zij verder gevormd. Het inderdaad onoplosbare probleem waarvoor deze functionarissen zich gesteld zien is, dat zij hun taak binnen het kapitalisme slechts kunnen vervullen door te pretenderen de belangen te behartigen van een klasse, die steeds scherper tegenover het kapitalisme komt te staan, een klasse, die zij in hun greep moeten trachten te houden, maar die door de ontwikkeling van het kapitalisme zelf steeds meer aan hun greep ontsnapt. Dat lijkt oppervlakkig bezien op datgene wat in "revolte" werd beschreven. Het is totaal iets anders.

In "Revolte" wordt het voorgesteld alsof de vakbeweging voor een wegsplitsing staat: links de strijdbare weg, die haar in scherp conflict met de ondernemers en zelfs met het kapitalisme zal brengen, rechts de weg van de integratie. In werkelijkheid zijn er geen twee wegen waaruit de vakbeweging zou kunnen kiezen, of liever: nauwelijks kiezen kán vanwege de (omgekeerde) nadelen die haar op elk daarvan wachten. De e n i g e weg binnen haar gezichtsveld en de enige voor haar m o g e l i j k e weg, is de weg van de kapitalistische orde. Het dilemma

waaraan zij ten prooi is en ten prooi zal blijven doet zich op die (kapitalistische) weg voor en niet in de vorm van een keuze tussen integratie of iets anders, want de integratie is niet - zoals de schrijver in "Revolte" meent - een keuzepunt voor de vakbeweging, zij is een vaststaand gegeven. Het is trouwens helemaal verkeerd het probleem als een soort van keuze - tussen wat dan ook - voor te stellen. Het gaat niet om dit óf dat, het gaat om het één en het ander, om twee dingen tegelijkertijd, om een innere tegenstelling, die aan de vakbeweging als zodanig kleeft, niet om twee afzonderlijke zaken, die elkander uitsluiten.

Marscherend op de route, die de vakbeweging krachtens functie en karakter gebiedend is voorgeschreven moet zij - om haar functie als dienaar van het kapitaal te kunnen uitoefenen - het tegelijkertijd doen vóórkomen alsof zij de belangen der arbeiders dient. Er is geen kwestie van, dat zij nu eens aan de Mammon offert om zich dan weer aan het hoofd van de proletarische legioenen te scharen. Zij werpt zich juist als hun stoottroep op óm de Mammon doeltreffend te beschermen. Hoe groter de dreiging der proletarische heerscharen, des te "radicaler" om die reden het optreden van de vakbeweging. Verre ervan zich daarmee van haar integratie los te koppelen, is haar "radicalisme" op dergelijke tijdstippen van haar integratie juist het direct gevolg. Door haar strijdbaar opstelling wordt haar inschakeling in de kapitalistische samenleving niet geringer, integendeel, het gaat daarbij om een schijnbare strijdbaarheid, die door deze inschakeling is geboden! Zó moet het optreden van bijvoorbeeld Mertens worden verstaan, waarvan wij reeds gewag maakten. En wie het verstaat, die verstaat ook, waarom een koersverandering zoals de schrijver in "Revolte" voor ogen staat, voor de vakbeweging onmogelijk is. Die onmogelijkheid vloeit voort uit het wezen van de vakbeweging; zij is niet slechts te wijten aan "barricaden-Arie", van wie Eric Windgassen, de schrijver van een ander opstel in hetzelfde extra-nummer van "Revolte", constateert, dat hij welbeschouwd toch eigenlijk niet zo strijdbaar is.

Na het bovenstaande zal de lezer het duidelijk zijn, hoe wij denken over de stelling, dat "een van de lessen van de metaalstaking is... dat de strijd voor de vakbewegingseenheid alleen succesvol kan zijn indien hij wordt gekoppeld aan de strijd voor de democratisering van de vakbeweging". Deze bewering, geuit door Rein van der Horst, troffen we aan in 't eerste nummer van "Proletarisch Links", maandblad van de gelijknamige actiegroep, waarvan de leden tot voor kort hun politiek tehuis hadden in de P.S.P.

Onze kritiek is tweeledig. In de eerste plaats houden we het voor een illusie, dat de vakbeweging gedemocratiseerd zou kunnen worden. Het gebrek aan democratie dat bij haar te zien valt, d.w.z. het ontbreken van werkelijke invloed van de leden, houdt direct verband met haar maatschappelijke functie, hangt daarmee samen, dat de vakbeweging een orgaan van de kapitalistische maatschappij is, dat een aan die samenleving analoge structuur heeft. In de tweede plaats betwisten wij, dat - zoals Rein van der Horst schrijft -

"de metaalstaking opnieuw de noodzaak van vakbewegingseenheid aan de orde heeft gesteld en tevens heeft aangetoond, dat deze eenheid van onderop te verwezenlijken valt."

Als de metaalstaking één ding heeft aangetoond 2), dan dit, dat het optreden van de vakbeweging en de strijd van de arbeiders twee geheel verschillende

---

2) Men zie hierover de in het maartnummer van "Daad en Gedachte" opgenomen beschouwing onder de titel: "Wat de bonden niet kunnen, kunnen de arbeiders wél".

dingen zijn. Wat de jongste metaalstaking aan de orde heeft gesteld, en wat door iedere spontane, zogenaamd "wilde" actie aan de orde werd en wordt gesteld, is de voor de arbeiders bestaande noodzaak om zélf hun boontjes te doppen, zélf handelend op te treden, zélf hun strijd te voeren. Met "vakbewegingseenheid" heeft dat niets te maken, wél met de machteloosheid van de met het kapitaal functioneel verbonden vakbeweging om juist d i e strijd te voeren, waarom het heden voor de arbeiders gaat: de strijd van hun klasse tegen het heersende systeem, die door de betrokken arbeiders geenszins als zodanig geproclameerd wordt, maar die desondanks wél dat karakter heeft ook al zijn de betrokkenen zich dat veelal niet bewust.

Want de werkelijkheid is precies omgekeerd als prof. dr. W. Albeda meent. Deze hoogleraar, die in een bepaalde fase van het metaalconflict als bemiddelaar een rol gespeeld heeft, en die uit de kringen van de christelijke vakbeweging is voortgekomen, schilderde vijftien jaar geleden in zijn dissertatie de vakbeweging o.a. terecht als een organisatie der burgerlijke samenleving (al zwakte hij die schildering dan ook terstond weer af). Thans heeft hij in het blad "Economisch Statistische Berichten" verklaard, dat "de vakbeweging de bijl van de klassenstrijd weer opgraaft". Een dergelijke typering, die uiteraard in de eerste plaats op de Industriebond NVV van Arie Groenevelt moet slaan, is allesbehalve raak. Arie Groenevelt c.s. hébben de bijl van de klassenstrijd niet opgegraven, zij hebben integendeel toen de klassenstrijd oplaaide daar de botte bijl ingeslagen. Dat bevestigt alleen maar de burgerlijke trekken van de vakbeweging, die de professor in 1957 zo duidelijk onderscheidde. Er is in die vijftien jaar die sindsdien verstreek aan de vakbeweging niets fundamenteels veranderd. Er zou naar onze mening ook niets fundamenteels aan hebben kúnnen veranderen. Er zál evenmin iets fundamenteels aan veranderen indien 't ooit tot vakbewegingseenheid zou komen. Of geloven prof. Van Albeda en Rein van der Horst soms, dat er een eikeboom kan groeien uit spinaziezaad? Geloof Rein van der Horst, die schrijft, dat "groenevelt c.s. met de ondernemers een r o t t i g compromis hebben gesloten" en die duidelijk van mening is, dat de door de heren Brussel (NKV) en Van Dijk (CNV) geaccepteerde c.a.o. nog veel rottiger was, dat er iets veel beters uit de bus zou zijn gekomen, indien er "vakbewegingseenheid" had bestaan? Geloof prof. Van Albeda werkelijk, dat een zo door en door burgerlijk organisme als de vakbeweging opeens het zaad va de klassenstrijd kan produceren?

Of de "vakbewegingseenheid" er komt of niet is volgens ons een zaak, die afhangt van het nut dat daarvan voor de burgerlijke maatschappij te verwachten valt. Dat er vele arbeiders zijn, die de illusie koesteren, dat "vakbewegingseenheid" ook voor hen groot nut zou afwerpen, is stellig waar. Als Rein van der Horst de behoefte gevoelt om die illusie te delen, dan moet hij dat natuurlijk zelf weten. Maar er is vóór, tijdens of ná het jongste metaalconflict niets gebeurd, wat aan die illusie voedsel zou kunnen geven.

In tegenstelling tot Rein van der Horst die meent, dat de strijd voor de democratisering van de vakbeweging nog gevoerd moet worden, schrijft P.B. in het weekblad "De Groene" van 26 februari, dat die democratisering al aan de gang is. Hij zegt:

"dat de Industriebond NVV bewust een proces van interne democratisering op gang heeft gebracht, waardoor o.m. de onderhandelaars minder konden optreden als autonome cao-makers en meer fungeerden als afgevaardigden van hun leden, die regelmatig over de gang van zaken geïnformeerd worden en om hun fiat gevraagd dienden te worden. Dat is een belangrijke ontwikkeling, die geheel ingaat tegen de bureaucratiserings-tendens die de laatste jaren door de vakbeweging heeft gewaard..."

Dat het bij de bureaucrativering van de vakbeweging slechts om een t e n - d e n s zou gaan, inplaats van om een p r o c e s , ontkennen wij. Dat het verschijnsel iets van "de laatste jaren" zou zijn kan naar onze mening moeilijk in volle ernst worden volgehouden. Behandelde de Engelse schrijver Cole al niet zestig jaar geleden de vakbewegingsbureaucratie als een macht, die praktisch niet meer uit de weg kon worden geruimd en is sindsdien die bureaucratie niet vrijwel permanent ter sprake gekomen in alle serieuze aan de vakbeweging gewijde publicaties? En wat blijft er eigenlijk over van de "interne democratisering", die P.B. meent waar te nemen, als diezelfde Industriebond NVV tenslotte in de beslissende fase van het conflict de bindende arbitrage aanvaardt z o n d e r ruggespraak met de leden? Bewijst dat feit op zichzelf al niet dat er hóógstens van een beetje schijn-democratie sprake is geweest, niet van een werkelijke democratisering?

De laatste vraag beantwoordt P.B. ontkennend. Hij schrijft:

"De beslissing om tenslotte in te stemmen met een bindende arbitrage.. hoeft niet als een inbreuk op de tot dan gevolgde koers beschouwd te worden. De Industriebond stond niet alleen bloot aan sterke druk van buitenaf, maar moest ook de vraag onder ogen zien, of zij het laten ingaan van een derde stakingsweek - zonder enig vooruitzicht op succes - tegenover haar achterban kon verantwoorden..."

Nu is óók naar onze mening het aanvaarden van de bindende arbitrage zonder enig overleg met de bondsleden géén inbreuk op de tot dan toe gevolgde koers. En wel, omdat wij die tot dan toe gevolgde koers n i e t als een democratiseringsproces opvatten. Doet men dat wél, dan is er een erg kromme redenering nodig om het een met het ander in overeenstemming te brengen. Krom is de zojuist geciteerde "bewijsvoering" dan ook inderdaad. P.B. doet net alsof de metaalstaking een staking van de Industriebond NVV was, alsof zij was voortgesproten uit een beleid van het bondsbestuur, die dat beleid tegenover de achterban had te verantwoorden. De werkelijkheid is precies omgekeerd. Het was de achterban die staken wilde, de bond die aarzelde en remde. Niet de Industriebond NVV heeft de staking geproclameerd, de arbeiders hebben dat zélf gedaan en er viel door de bond helemaal geen voortzetting te verantwoorden van een staking, die hij niet had uitgeroepen. Als de Industriebond NVV al iets te verantwoorden had, dan was het alleen dit, dat hij achter de rug van de stakers om tot elke prijs een einde wilde maken aan h u n strijd.

Die verantwoording heeft de bond natuurlijk niet afgelegd. Hij heeft dat volstrekt overbodig gevonden. Hij heeft alleen maar gezegd (in zijn bondsorgaan WIK): de staking moest zo snel mogelijk beëindigd worden en dáárom is er geen overleg gepleegd. Een redenering in de trant van: wij zouden de staking eigenlijk wel willen voortzetten, maar dat kunnen we niet wáármaken bij onze leden, is de bond eenvoudig niet in het hoofd opgekomen. Het zou in te krasse tegenspraak geweest zijn met de feiten.

Tenslotte een paar woorden over de pamfletten. Er zijn er verscheidene in ons bezit, twee ervan slechts willen wij hier citeren. Allereerst een "informatie bulletin" van de K(ommunistische) E(enheidsbeweging) N(ederland), dat op 8 februari verspreid werd bij metaalbedrijven in en om Rotterdam. Daarin heet het, dat de NVV-Industriebond niet in staat is de strijd te leiden en voorts, dat de arbeiders slechts op eigen kracht kunnen vertrouwen. Dat is ook onze opvatting, maar dat betekent niet, dat er tussen de K.E.N. en ons geen verschillen zouden bestaan. Die zijn er wel degelijk en ze zijn groot ook. Ze komen vooral daarin tot uiting, dat de K.E.N., al zegt zij dan wel dat "de arbeiders slechts op eigen kracht kunnen vertrouwen", desondanks van mening is, dat de strijdende metaalbe-

werkers hulp van buitenaf nodig hebben. De K.E.N. biedt zichzelf aan om die hulp te geven. Zij zegt daarover:

"Waar het gedeeltelijk nog aan ontbreekt is de informatie tussen de bedrijven onderling. De strijd is er bij gebaat dat de collega's van de Gusto precies weten, wat er bij Verolme en Wilton gebeurt. Omgekeerd dienen de collega's van Wilton op de hoogte te worden gehouden van de ontwikkeling op de andere bedrijven. Enzovoort. Alleen zo wordt voorkomen, dat uiteindelijk - een oude bekende truc van de ondernemers en hun handlangers - bedrijven tegen elkaar worden uitgespeeld met onjuiste informatie. De KEN wil helpen om dit te voorkomen door regelmatig, zolang de acties duren, dit soort informatiebulletins aan de poorten te verspreiden. In haar gebouw.... heeft ze een informatiecentrum ingericht. Op het telefoonnummer.... kan vanuit elk bedrijf gebeld worden om informatie door te geven, of informatie te vragen over de stand van zaken bij andere bedrijven. Doel van dit werk: het steunen van de strijd, die op de bedrijven georganiseerd wordt, door zoveel mogelijk informatie over alle bedrijven te verschaffen."

Zou het niet veel eenvoudiger zijn, vraagt de lezer zich af, indien arbeiders van de Gusto (Schiedam), die weten willen wat er bij Verolme (Rozenburg) aan de hand is, rechtstreeks daarheen bellen? Natuurlijk: er is de barrière van een mogelijk met de bazen heulende of voor de bazen bevreesde telefonist, die de geïnteresseerden afpoeiert. Die klip tracht de KEN kennelijk te omzeilen. Maar zij strandt daarbij op een andere, die zij in het geheel niet heeft gezien. Deze namelijk dat een "informatie-centrum", dat wordt ingericht door een groep van een duidelijke politieke signatuur niet aan het doel beantwoordt, omdat het een gevaar vormt voor de zo noodzakelijke eenheid in de strijd. De onderlinge informatie is niet iets, dat lós van de strijd staat, zij is er een onderdeel van en kán daarom slechts goed functioneren als ook zij door de arbeiders zélf tot stand wordt gebracht.

Het andere pamflet dat wij op het oog hebben is een speciale uitgave van de "Metaalbedrijfskoerier", bedrijfskrant van het district Rotterdam van de C.P.N. In dat bulletin - waarover we uiterst kort kunnen zijn, omdat het voor de helft bestaat uit een felle aanval op de politieke concurrenten van de K.E.N. met hetzij onzakelijke, hetzij bijzonder huichelachtige betogen - wordt de nadruk gelegd op de noodzaak van "zelf gevormde strijdleidingen per bedrijf". Het is kras iets dergelijks te vernemen van de kant van een partij, die het tot haar beginselen rekent, dat de arbeiders n i e t zelfstandig strijd kunnen voeren, maar de leiding van een zogenaamde v o o r h o e d e nodig hebben. Even kras is het, dat 't bewuste pamflet, na er op te hebben gewezen, dat de arbeiders "geen behoefte hebben aan stakingsleiders van buiten de poort", eindigt met de kreet:

"Uw strijdpositie is ijzersterk! Versterkt deze nog meer door toe te treden tot het N.V.V."

Er kunnen, menen wij, verschillende redenen voor de arbeiders bestaan om toe te treden tot de vakbeweging. Er zijn minstens evenveel redenen voor een arbeider om voor de vakbeweging te bedanken. Tot de redenen om toe te treden behoort echter zeker niet die welke in 't bedoelde pamflet door de CPN wordt aangevoerd. De vakbeweging is niet in staat de strijd tegen het ondernemersdom beter te voeren dan de arbeiders zélf, zij is zelfs helemaal niet in staat om die strijd te voeren en zij voert die dan ook niet. De metaalstaking heeft dat duidelijk laten zien!

=====

OVER DE DRIE EN OVER OORLOGSMISDADEN

OVER de "Drie van Breda" is in de tweede helft van februari - we konden er in het maartnummer geen aandacht meer aan besteden - een uiterst emotionele discussie losgebarsten. Op een gegeven moment zei de bekende ds. H. Kater in een radiopraatje onder meer ongeveer 't volgende: "...Er is gezegd, dat met hún vrijlating het verzet uit de oorlogsjaren zijn zin zou hebben verloren. Ik weet dat niet. Wat ik wél weet is, dat dit verzet zijn zin al veel eerder heeft verloren, namelijk op de dag dat wij Duitsland opnieuw bewapenden en aan lieden als de Nazi-generaals Speidel en Von Kielmannsegg de verdediging van ónze democratie toevertrouwden. Waar waren toen de protesten, die nu in zo grote getale tegen het voorgenomen gratiebeleid van minister Van Agt zijn losgebarsten?"

Als ds. Kater van "onze" democratie spreekt, dan bedoelt hij uiteraard niet onze democratie, maar de burgerlijke. Afgezien daarvan en afgezien ook ervan dat vanzelfsprekend niet "wij" Duitsland hebben herbewapend maar dat het kapitalistische ondernemersdom en de daarmee verbonden staatslieden dat hebben gedaan, kan op het betoog van ds. Kater weinig worden afgedongen. Hij tekent protest aan tegen een onzindelijke-, als men dat liever heeft: emotionele redenering.

Er zijn naar ons oordeel vele onzindelijke of emotionele redeneringen in verband met de Drie van Breda vernomen. Wij vinden ook dat er sprake was van een onzindelijke situatie. Er zijn in Indonesië, in Algerije, in Vietnam, onmenselijke wreedheden gepleegd, die voor de wreedheden die de onmenselijke koepelbewoners in Breda begingen niet onderdoen. Wáár zijn de protesten geweest toen die wreedheden bekend werden? Zeker, ontbroken hebben ze niet geheel en al, vooral niet toen het om de wreedheden van Fransen in Algerije of van Amerikanen in Indo-China ging. Maar het aantal protesterenden was vele, vele malen kleiner dan bijvoorbeeld alleen al het aantal protesterenden, dat juist de afgelopen maand februari langs het beeld van de Amsterdamse Dokwerker trok, nee: niet om de februaristaking van 1941 te herdenken, maar om uiting te geven aan gevoelens, die zij blijkbaar wél tegen de Drie, maar n i e t tegen vele andere oorlogsmisdadigers hebben gekoesterd. Het zijn dát soort gevoelens, die wij niet aarzelen om o n z u i v e r te noemen.

O n z u i v e r is het, vinden wij, eveneens om alle aandacht op de oorlogsmisdadigers te concentreren - in feite slechts, gelijk wij zopas al zeiden, op deze drie of op de Duitse, waarmee men tijdens de processen van Neurenberg al is begonnen - en daarbij dan te vergeten, dat de oorlog z e l f een misdaad is, niet alleen de oorlog van de Nazi's, maar die van iedere heersende klasse. Overigens zien wij niet in, waarom bijvoorbeeld de "verhoor"-methoden in Algerije, in Indonesië of - om het jongste voorbeeld te noemen - in Ulster minder aanleiding tot protesten zouden geven dan die van de Gestapo.

Het is juist volgens ons, dat het nú nog vasthouden van de Drie in Breda weinig met een zinvolle strafvoltrekking heeft te maken, maar daarentegen op een wraakoefening lijkt. Het is óók waar dat de meesten, die voor hun vrijlating pleiten op gronden, die ontleend zijn aan het recht, zwijgzamer zijn in vrijwel alle gevallen waarin dit, op de klasseverhoudingen gebaseerde recht een aanfluiting blijkt te wezen.

Wij zijn minder geschokt door het feit, dat de Drie nog in de Bredase koepel zitten dan door het feit, dat er zoveel van hun gelijken (van vele nationaliteiten) in vrijheid rondlopen. Maar omgekeerd zou hun vrijlating ons niet bijzonder schokken en wij zijn van oordeel, dat zij die beweren dat zij wél geschokt zouden zijn daardoor, zich liever eens geschokt zouden moeten tonen door bepaalde gebeur-

tenissen in landen als Rusland, Griekenland, Spanje en Portugal, waarmee "hun" democratie soms waarlijk innige betrekkingen onderhoudt.

Wij vinden in één woord, dat er bij de discussies over de Drie met begrippen als "vrijheid", "democratie", "humaniteit" en "recht" op dezelfde vreemde manier gesold wordt als steeds in deze samenleving. Wat, gezien haar karakter, toch eigenlijk ook weer niet zo vreemd is.

=====

D E M O E D D E R W A N H O O P

JE WRIJFFT toch wél even verbaasd je ogen uit, wanneer je kennis neemt van het verbluffende gemak, waarmee de journalist Paul van 't Veer in "Het Parool" van 9 maart j.l. lukraak zijn beweringen op het papier werpt. Daar is in de eerste plaats zijn uitspraak, dat het advies van de commissie-Mansholt aan de drie zogenaamd progressieve partijen PvdA, D'66 en PPR "een revolutionair politiek document" zou zijn "zoals er na de oorlog in Nederland nog niet een is ingediend". Het duidt, zegt hij, voor de Partij van de Arbeid op "een uitermate ingrijpende koerswijziging" waarmee de drie "socialisten" in die commissie - te weten de heren Mansholt, Den Uyl en De Galan - "afscheid nemen van een stuk socialistisch verleden". Wat zegt U? Hebt u van een "socialistisch verleden" van de genoemde drie nimmer iets gemerkt? Wij evenmin. Dat is het juist wat wij bedoelen. De heer Van 't Veer schrijft zoiets maar klakkeloos neer zonder zich ook maar één seconde rekenschap te geven van hetgeen hij eigenlijk komt beweren.

Wat hij constateert is dit, dat Mansholt c.s. tot de ontdekking zijn gekomen, dat "sociale zekerheid en werkgelegenheid", "verbetering van de sociale voorzieningen en uitbreiding van 't onderwijs", "niet geleid heeft tot meer gelijkheid in de maatschappij". Inderdaad, die bewering is juist. Wat iedere arbeider al vele tientallen jaren aan den lijve heeft ondervonden, dat is nu al eveneens ontdekt door de genoemde heren, eveneens trouwens, naar Van 't Veer opmerkt, door hun Scandinavische geestverwanten en door de Fabians in Groot-Brittannië, die blijkbaar ook niet al te vlug zijn met het doorgronden van de maatschappelijke realiteit.

Wie echter, zoals Paul van 't Veer, een dergelijke "ontdekking" een breuk met "een socialistisch verleden" noemt, die geeft daarmee te kennen, dat hij het voor een "socialistische" gedachte houdt dat de maatschappelijke ongelijkheid met betere sociale wetgeving en volledige werkgelegenheid zou kunnen worden bestreden. Dat is nu echter juist het punt waar het om gaat: een dergelijke verwachting heeft n i e t s met een socialistische zienswijze te maken, alles daarentegen met radicaal-burgerlijke illusies. Weliswaar heeft een bepaald soort sociale kwakzalvers - waartoe Mansholt c.s. met het volste recht gerekend kunnen worden - al sinds jaar en dag gepoogd dit soort illusies als "socialistische maatschappijkritiek" aan de man of de vrouw te brengen, maar de omstandigheid dat zeker soort kwakzalverij in de mode is gekomen verandert niets aan het feit, dat kwakzalverij nu eenmaal kwakzalverij is. Waarom die Mansholt met zo luider stemme om "een nieuwe Marx" roept blijft een compleet mysterie. Van de oude toch had hij kunnen leren, dat wie als loonarbeider aan de produktie deelneemt, ook als loonarbeider deelneemt aan de consumptie en derhalve nooit meer goederen uit de maatschappij kan betrekken dan aan waarde overeenkomt met de waarde van zijn arbeidskracht. Niet

gebrekkige sociale voorzieningen, onvolledige werkgelegenheid of slecht onderwijs vormen de bron van de maatschappelijke ongelijkheid maar de loonarbeid en de meerwaardevorming.

Wat Mansholt c.s. bij de oude Marx óók zouden hebben kunnen leren is, dat 'n volledige werkgelegenheid onder kapitalistische verhoudingen een onbereikbaar ideaal is, dat op zijn hoogst benaderd kan worden indien een aantal factoren meewerkt. Van veel meer betekenis is het, dat hij van hem zou hebben kunnen leren, dat zélf s bij een volledige werkgelegenheid (en "volmaakte" sociale wetgeving) de op de loonarbeid, d.w.z. de verkoop van de arbeidskracht berustende produktiewijze nooit iets anders dan de maatschappelijke ongelijkheid voort kan brengen: de opeenhoping van rijkdom ten koste van het proletariaat, óók dan wanneer het levensniveau van dat proletariaat in vergelijking tot het levensniveau van vroegere proletariërs geslachten aanzienlijk is gestegen. Dat de huidige arbeider zich veel meer kan veroorloven dan zijn vader of grootvader betekent geenszins dat zich in de maatschappij een fundamentele karakterwijziging voltrokken heeft. Niettegenstaande zijn - slechts in verhouding tot vroeger, niet in verhouding tot de hedendaagse ondernemer - gestegen levensstandaard, wordt de loonarbeider die zijn arbeidskracht verkoopt nog altijd uitgebuit. Hij wordt zelfs, met behulp van de moderne techniek, sterker uitgebuit dan zijn voorvaderen.

Geén radicale inkomenspolitiek, zoals door Mansholt c.s. bepleit wordt, kan dat feit uit de wereld helpen, doch slechts de opheffing van de loonarbeid. Dát is - zeker sedert Marx - de socialistische visie, die alweer niets te maken heeft met wat Paul van 't Veer omschrijft als: "een hoopvol perspectief van een maatschappij, die bij een rechtvaardiger en efficiënter organisatie overvloed voor allen zou hebben". Voor een dergelijk "perspectief" zou de oude Marx niets anders over hebben gehad dan spot en hoon.

Eén ding is duidelijk: wie bij hem n i e t heeft willen leren, dat met leuzen als "welvaart voor allen", "werk voor iedereen" of "verzorging van de wieg tot het graf" de weg naar de kapitalistische werkelijkheid van alledag is geplaveid, wie zich aan dergelijke leuzen als illusies is blijven vastklampen, die moet welhaast wanhopig worden, wanneer zelfs hij tenslotte ziet hoe weinig of er van terecht komt. In die zin is het begrijpelijk, dat Paul van 't Veer het plan van Mansholt c.s. als een "plan van de wanhoop" karakteriseert, ter onderscheiding van het Plan van de Arbeid (van de S.D.A.P., uit 1935), dat hij "het plan van de hoop" noemt. Om dit "plan van de wanhoop" echter, honderd jaar na Marx' analyse, als een "ontdekking" voor te stellen, alleen omdat men destijds reeds als zodanig ontmaskerde dwalingen heeft prijsgegeven - en dan nog maar alleen om ze door andere dwalingen te vervangen - dáár is werkelijk moed voor nodig: de moed der wanhoop zouden we willen zeggen.

Zelfs wie van dit (zoveelste) plan-Mansholt nog maar oppervlakkig kennis heeft genomen zal weinig moeite hebben met de indruk die J. van Tijn er uit heeft opgedaan 1), namelijk, dat "de nieuwe Marx nog niet is opgestaan". Maar wie zuchtend dan nog maar weer een beetje geduld zou willen oefenen, moeten we wél waarschuwen: hij zal niet opstaan, nu niet en nooit of te nimmer. De tijd van de enkelingen is voorgoed voorbij. Niet Marx zal opstaan, maar de massa. Als Mansholt tegen die tijd - zo hij dan nog leeft - onverhoopt tóch nog ministerpresident zou w e z e n , zou hij er in zijn wanhoop best eens op kunnen laten schieten. Hijzelf zal een dergelijke mogelijkheid vermoedelijk wel verontwaardigd van de hand wijzen. Maar dat zou Aristide Briand, de even beroemde als bij de Franse arbeiders beruchte Franse staatsman óók gedaan hebben, indien men hem in de dagen zijner jeugd, toen hij nog

1) In "Vrij Nederland" van 11 maart 1972.

de "algemene staking" propageerde, voorspeld zou hebben dat hij in 1910 met troepengeweld een grote staking van het soorwegpersoneel zou breken.

T E G E N   A C H T E R L I J K E   O N D E R N E M E R S   S T A A K T

D E   B O N D   W É L ,   M A A R   N I E T   V A N   H A R T E

DE HEREN W.C. Pelger en L. Bood, directeuren van de n.v. Elektrotechnische Fabriek W.D. Pelger in Emmen behoren tot dát type ondernemer, waarop Martin Schouten ongetwijfeld gedoeld heeft toen hij in de "Haagse Post" van 1 maart j.l. schreef: "Maar breng dat die werkgever maar eens aan zijn verstand, dat die democratie (in het bedrijf) niet alleen een mooi stuk vrijetijdsbesteding is, maar ook de meest efficiënte en rationele organisatievorm..." Pelger en Bood zien anno 1972 de vakbeweging nog als een soort van "klassevijand" en beschouwen haar bestuurders als lastige bemoeials. Hebben ondernemers als Philips graag met een sterke vakbeweging te doen, de directie van Pelger probeert het vakbondswerk in haar bedrijf in de kien te smoren. Vandaar het - met zogenaamde "bedrijfsondermijnende activiteiten" gemotiveerde - ontslag van bedrijfscontactman Platje jr. en de daarop in Emmen gevolgde solidariteitsstaking.

Als late vertegenwoordigers van 'n 19e-eeuws ondernemerdom proberen de beide directeuren van Pelger alle moderne ontwikkelingen tegen te houden. Van een ondernemingsraad moeten zij niets weten, evenmin zijn zij bijzonder geneigd tot een modernisering van de produktie. Mag men geloven wat onlangs door Martin van Amerongen in "Vrij Nederland" gerapporteerd werd, dan worstelt men bij de gedeeltelijk nog ambachtelijke structuur van 't bedrijf ook voortdurend met technische moeilijkheden en gebreken. Van een moderne boekhouding is geen sprake. Een fusie met een Brits bedrijf zou enkele jaren terug zijn afgesprongen op het feit, dat er in die boekhouding te veel zou zijn geknoeid.

Tegen deze achterlijke ideeën en achterlijke arbeidsverhoudingen zijn de arbeiders van Pelger in verzet gekomen. Het NVV, dat in de afgelopen twintig jaar altijd bereid is geweest tegen een achterlijke ondernemersmentaliteit of vóór het tot stand komen van een ondernemingsraad te velde te trekken (de stakingen bij de zuivelfabriek "De Ommelanden" in Groningen in 1952 en bij de n.v. Hensen in Rotterdam in 1955 zijn de bekendste en sprekendste voorbeelden) schaarde zich achter de stakers. Zo'n man als Pelger - meende de bond - moest maar eens met behulp van "het uiterste wapen" aan het verstand gepeuterd worden hoe voordelig het wel voor hem was wanneer ook in zijn bedrijf, evenals bij Rijn-Schelde-Verolme, IHC-Holland of de Bronswerkgroep, de vertegenwoordigers van de vakbeweging als de aangewezen onderhandelaars namens het personeel erkend zouden worden.

Overigens zijn de dagen van "De Ommelanden" lang voorbij. Zélf s in die gevallen waarin het duidelijk om een modernisering van een kapitalistisch bedrijf gaat en om de positie van de vakbeweging als instrument van de klassenvrede, is de bond voor een hanteren van het stakingswapen uiterst huiverig. De bond wil, als het dan persé moet, in soortgelijke omstandigheden als wij beschreven hebben tegen achterlijke ondernemers nog wel staken, maar hij wil het bepaald niet van harte en hij wil het eigenlijk liever niet. Want het blijft natuurlijk een hachelijke zaak om in het belang van de k l a s s e n v r e d e een paardemiddel te gebruiken, dat op de mogelijkheden van de k l a s s e n s t r i j d een helder licht werpt.

Vandaar, dat óók in het geval van de n.v. Pelger de verantwoordelijke man van het NVV, districtsbestuurder A.L. Langebeek uit Assen, een, zij het dan schuchtere, poging heeft ondernomen om het allemaal maar langs de vertrouwde en beproefde weg van het praten alléén "in het reine" te laten komen.

Vrijdag 10 maart, in de morgenuren, brak de staking in Emmen uit. Vroeg in de middag van dezelfde dag zei de heer Langebeek tot de in het plaatselijk recreatiecentrum "De Marke" verzamelde Pelger-arbeiders: "Het verstandigste is dus, dat jullie maandag weer gewoon aan het werk gaan. Dinsdag om twee uur hebben wij ons gesprek met de directie en daar zullen we jullie na afloop verslag van doen. Akkoord?"

Het was niet akkoord. Na een korte stilte zei een van de jongere arbeiders: "Ik geloof dat ik namens de meeste aanwezigen spreek als ik zeg: we zijn nou eenmaal aan de gang en dus kunnen we beter doordouwen. We gaan pas weer aan het werk als we allemaal aan het werk kunnen. Allemaal, inclusief Platje. Eén voor allen, allen voor één, dat is mijn mening."

Na het applaus dat op die woorden volgde hief de heer Langebeek bezwerend de hand op. Hij wilde, verklaarde hij, er geen punt van maken. Dat neemt natuurlijk niet weg, dat wanneer het aan hém gelegen had, de staking bij Pelger na enkele uren al weer tot het verleden zou hebben behoord. Snappt u nou eigenlijk lezer, waarom die Pelger en die Bood op de vakbeweging zo gebeten zijn?

=====

VERANTWOORDING VAN DE VOOR "DAAD EN GEDACHTE"

BINNENGEKOMEN GELDELIJKE BIJDRAGEN

(Eerste kwartaal 1972)

C.J.B. te A. f. 42.-; C.B. te A. f. 25.-; T. de J. te A. f. 30.-; Boekh. Okt. te L. f. 6,30; R.W. te A. f. 31,50; C.H. te A. f. 20.-; T.J.M. te B. f. 51,50; H.M. te F. f. 10.-; J.J.P.M. v.d. Z. te D. f. 25.-; B.v.B. te M. f. 25.-; A.B. te A. f. 6.-; K.N. te B. f. 10.-; F.L.V. te L. f. 10.-; A. v.d. H. te A. f. 15.-; R.J. S. te A. f. 7,50. Totaal f. 314,80.

Allen, die op tijd hun bijdrage hebben gestort onze hartelijke dank. En willen zij, die tot nu toe in gebreke zijn gebleven, even aan hun verplichtingen voldoen en zo gauw mogelijk hun bijdrage overmaken? Uw baas mag u van ons gerust flessen, maar wanneer u het ons doet is het parasitisme van de grofste soort. En daaraan wilt u zich toch niet schuldig maken?

=====